

A JOGSÉRTÉS ELSŐ HÚSZ ÉVE

NAGY BOLDIZSÁR ELŐADÁSA A
MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIÁN, 2012. OKTÓBER 26-
ÁN, A

„VIZET A DUNÁBA – NE
GÁTAKAT
HÚSZ ÉVE TERELTÉK EL A
DUNÁT”

KONFERENCIÁN, MELYET A DUNA
CHARTA SZERVEZETT

06 08 2012
20. VÝROČIE GABČÍKOVA

Bol to Ing. Július Binder, ktorý v
rozhodnej chvíli 24.10.1992 o 9:05
hodine dal príkaz: "SYPTĚ!"

Sústava vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros

Julius Binder volt, aki 1992. október 24-én 9 óra 5 perckor kiadta az utasítást: „öntsék”
Forrás: <http://www.vvb.sk/cms/index.php?page=svd-gabcikovo-nagymaros> Látogatva 2012. okt 22.

MOTTO

*„Úgy tűnik, hogy amikor
műszaki kérdéseket vitatnak
meg, különösen a
környezetvédelmet érintő
ügyekben, akkor a felek által
létrehozott dokumentumok
gyalázatosan technikaiak és
obskúrusak – vagy legalábbis
felfoghatatlanok egy normális
alkatú jogásznak, akinek kémiai,
geológiai és vízrajzi
képzettsége korlátozott”*

A. Pellet, 2008, 282. Old.

AZ ELŐADÁS VÁZLATA

1. Mi jogsértés tárgya? Mire kötelezték magukat a felek 1977-ben
2. Miben áll a jogsértés? A Nemzetközi Bíróság megállapításai
3. Miképp kellene visszatérni a jogszerű állapothoz? Az ítéletből a felekre háruló kötelezettségek
4. Értelmezési kísérlet: mi történik valójában?
5. Támponatok a kiútkereséshez
  - a) A 1139/2004.(XII.11.) Korm. határozat
  - b) Az EU elvei, környezetvédelmi jogának szelleme
  - c) Egy lehetséges megállapodás fő pontjai

AZ 1977. ÉVI SZERZŐDÉS LÉNYEGE

Közös (50-50 %-os) beruházás és azonos mennyiségű hidropotenciál rendelkezésre bocsátása

A fő művek közös tulajdonjoga, megállapodáson alapuló együttes üzemeltetése

A hasznokból (anyagi, nem anyagi) azonos mérvű részesedés, az üzemeltetési költségek és a károk egyenlő mértékű viselése (a közösen üzemeltetett művek tekintetében)

A mű még az Országos Tervhivatal számításai szerint sem kínálta az akkor elvárt (minimális) megtérülést → a szocialista internacionalizmus megtestesülése lett volna

Miben áll a jogsértés? A Memzetközi Bíróság megállapításai

Magyarország jogsértései

Az ítélet pillanatában (1997. szeptember 25) fennálló

- Nagymaros fel nem építése és Dunakiliti üzembe-helyezésének elmulasztása
- A szerződés megszüntetésének kísérlete

Ma is fennálló

Nincs

(Cseh)Szlovákia jogsértései

Az ítélet pillanatában (1997. szeptember 25) fennálló

- Az „ideiglenes megoldás” üzembehelyezése (A Duna egyoldalú elerelése, a méltányos és ésszerű használat elvének megsértése)
- A közös üzemeltetés egyoldalúval felváltása
- Károkozás a Szigetközben és a Szap alatti szakaszon

Ma is fennálló

Mind a három fenti

A FELEK TEENDŐI – MIKÉPP LEHETNE VISSZATÉRNI A JOGSZERŰ ÁLLAPOTHOZ

Magyarország

- Felel a Nagymarosi Vízerőmű fel-nem-építésével és Dunakiliti duzzasztó üzembe-nem-helyezésével 1997. szeptember 25-ig (az Ítélet meghozatalának napjáig) okozott károkért – azokat meg kell térítenie
- Tudomásul kell vennie, hogy az 1977. évi szerződés keretei, rendszere fennmaradtak és azt új tartalommal kell megtölteni (vagy közös egyetértéssel megszüntetni)
- El kell döntenie, hogy akar-e a közös üzemeltetésben részt venni

Szlovákia

- A jogszerű állapot helyreállításáig felel a Duna elterelésével okozott valamennyi kárért – azokat meg kell térítenie
- A környezetileg fenntartható állapotra vezető vízmennyiséget kell lebocsátania - megfelelő dinamikával - a főmederben
- Köteles Magyarországnak biztosítani a részvételt az üzemeltetésben, ellenőrzésben és a hasznok szedésében – ha Magyarország emelett dönt.

Közös feladatok

- Jóhiszeműen tárgyalni kell az 1977. évi szerződés *céljainak* megvalósításáról
- Ha a felek másképp nem állapodnak meg, újra közösen kell üzemeltetni a rendszert
- Rendezni kell az építkezésből és az üzemeltetésből eredő anyagi tartozásokat és követeléseket . (Ez nem a kártérítés, hanem az elszámolás, beleértve az 1992 óta termelt áram értékét!)
- Meg kell határozni az új tulajdon és bevétel-megosztási (áram-megosztási) viszonyokat

Értelmezési kísérlet

Szocialista-liberális koalíció és a szocialisták egyedül

Szocialista

Liberális

Vízépítő lobbizás

Környezetvédő reakció a szocializmus környezetrombolására

Ellenségesség a zöldekkel a rendszerváltás miatt

Rendszerváltó mítosz

(Poszt)modernitás - EU konformitás

FIDESZ-Kisgazdapárt és FIDESZ egyedül

FIDESZ

Kisgazdák

Környezetvédő reakció a szocializmus környezetrombolására

Szlovák-ellenes ambíciók

Rendszerváltó mítosz

(Poszt)modernitás - EU konformitás (2002-ig)

Érdektelenség – kétoldalú kapcsolatok kontextusa

Értelmezési kísérllet

Szocialista-liberális koalíció

1997 október – 1998 tavasz

Restaurációs kísérllet - Nemcsók János

2002-2004 eleje

Bürokratikus kormányzati harc - tétlenség,
nincs tárgyalás

2004 – 2009

Félszívű hűség az ítélethez

2004-2006 Birkózás a
munakcsoportokban - kudarc

2008- utolsó esély: a „stratégiai
környezeti vizsgálat”

2009-2010

Puccs (restaurációs kísérllet?)

A Víz-keretirányelv intézkedési tervében
kisérllet a fennálló helyzet elfogadására

A Tárcaközi Bizottság megbénítása
(Kovács György menesztése)

FIDESZ-Kisgazdapárt és FIDESZ egyedül

1998 – 2001

Törekvés érdemi megállapodásra az
Ítélet végrehajásaként – tervek a közös
üzemeltetésre Bős fennmaradása esetén

2001- 2002

A kudarc nyomán: **érdektelenség** –
közel tétlenség a választásokig

2010 -2012 **Érdektelenség** A tárgyalások
felújításának elmulasztása

2012 – **Altatás** 2012 július 4: Szabó Marcel
és Peter Hatiar négyszemközt tárgyal.
Tárgyalási mandátum (kormány-
határozat) nincs, a kormánybiztost
kinevező korm. hat a biztos feladatairól
hallgat.

**1139/2004.(XII.11.) Korm. Határozat ...
a magyar-szlovák tárgyalásokon képviselendő álláspontról
Az ökológiai célok**

1.... a Kormány ...a Duna bős-nagymarosi vízlépcsőrendszer tervének hatásterületén kiemelt fontosságot tulajdonít a folyó-, táj- és élőhely rehabilitációnak az alábbi szempontok figyelembevételével:

- a) a Duna folyó és mellékágainak **rehabilitációja** - elismerve a műszaki beavatkozások nélkülözhetetlenségét - **a lehető legkisebb természetátalakító beavatkozással járjon**, és a rehabilitáció eredményeképpen **a természet önszabályozó működéséhez közelítő állapotok jöjjenek létre**, amelyek hosszú távon csak **minimális emberi beavatkozást igényelnek**. E tekintetben különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy **a Duna főága és a mellékágai közötti élő kapcsolat biztosított legyen**, a természetes vízjárásra jellemző **vízdinamika** érvényesüljön, továbbá a bőszi vízlépcső üzemelése miatti csökkentett vízhozamú térségekben is **a fenntartható környezeti állapotot biztosító elegendő mennyiségű víz rendelkezésre álljon**;

**1139/2004.(XII.11.) Korm. Határozat ...
a magyar-szlovák tárgyalásokon képviselendő álláspontról**

- b)** a Duna folyó és mellékágainak rehabilitációja során **olyan élőhelyek kialakítására (kialakulására) kell törekedni, amelyek** - összhangban a vonatkozó európai közösségi szabályokkal - **képesek a jó ökológiai állapot, illetve jó ökológiai potenciál elérésére, majd fenntartására, a biológiai sokféleség megőrzésére** és lehetővé teszik a tájhoz alkalmazkodó területfejlesztést, a fenntartható hozam elveire épülő hasznosítást, ideértve a mezőgazdaságot, a halászatot, az erdő- és vadgazdálkodást, valamint a turizmust;
- c)** a térség rehabilitációja során arra kell törekedni, hogy az ökológiai vagy tájvédelmi szempontból értékes vagy ilyen állapotukat a rehabilitáció során visszanyerő területek **természetvédelmi oltalom alá kerüljenek.**

1139/2004.(XII.11.) Korm. Határozat ... a magyar-szlovák tárgyalásokon képviselendő álláspontról

2....az alábbi álláspontot képviselve kell a vita rendezésére törekedni a magyar-szlovák kormányközi tárgyalásokon:

- a) a hágai ítéletből kiindulva, a Magyar Köztársaság az eredeti terv szerinti **alsó vízlépcső megépítését elvetettnek** tekinti, és arról nem kíván vitát nyitni, ugyanakkor **a dunacsúni létesítmény fennmaradását nem ellenzi** egy kidolgozandó **megegyezés keretei között**, ezzel eleget téve a hágai ítélet azon megállapításának, hogy az 1977-es szerződés célkitűzései a jelenleg meglévő építményekkel teljesíthetők;
- b) **az árvízvédelem, a hajózás és az energiatermelés** feltételeire vonatkozó magyar álláspontot úgy kell meghatározni, hogy az így kialakuló **rendszer az 1. pont szerinti rehabilitációs elvek keretébe beilleszthető legyen** és egyben megfeleljen a hágai ítéletnek;
- c) a műszaki beavatkozások, vagy azok változatai tekintetében különös hangsúlyt kell fektetni **európai közösségi jogi és a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségek teljesítésére**, valamint a mindezeknek megfelelő környezeti **hatásvizsgálatra**, amelyet célszerűen a szlovák féllel közösen - közös akarat esetén harmadik fél bevonását előnyben részesítve - szükséges elvégezni annak érdekében, hogy az egyes megoldási módok kellően megalapozottak legyenek.

Az EU környezetpolitikájának az elvei

A megelőzés elve

Az előrelátható szennyeződés, környezet-terhelés megelőzendő, a már zajló folytatása megszakítandó

Az elővigyázatosság elve

A teljes tudományos bizonyosság hiánya nem zárja ki a káros folyamatok elleni fellépést, különösen ha visszafordíthatatlan, vagy rendkívüli mértékű károsodás fenyeget.

A szennyező fizet elve

Fedezze a költségeket és riasszon el. (Gátolja a potyautasságot és a közjavak magáncélú használatát)

A magas szintű védelem mint cél és elv

Érvényesítése során a különböző régiók eltérő helyzetét figyelembe kell venni.

A környezetvédelem követelményeinek integrálása a közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába

AZ EU és a nemzetközi jog különösen releváns szabályai - áttekintés

Horizontális szabályozás

- a környezeti hatásvizsgálatról szóló 85/337/EGK irányelvet újrakodifikáló 2011/92/EU irányelv
- a stratégiai hatásvizsgálatról szóló 2001/42/EK irányelv;
- a társadalmi részvétel szabályozása a környezeti ügyekben, így a környezeti adatokhoz való hozzáférés biztosításáról szóló 2003/87/EK irányelv,
- a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv.

Víz-védelem

- a közösségi vízügyi politika kereteiről szóló 2000/60/EK irányelv; a Víz-keretirányelv
- az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelv;
- a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezése elleni védelméről szóló 91/676/EGK irányelv;
- a települési szennyvíz elvezetéséről és kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv;
- a fürdővizek minőségéről szóló 2006/7/EK irányelv
- a Közösség vízi környezetébe bocsátott egyes veszélyes anyagok által okozott szennyezésről szóló 2006/11/EK irányelv
- a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló 2006/118/EK irányelve

AZ EU és a nemzetközi jog különösen releváns szabályai - áttekintés

Természetvédelem

- a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv;
- a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv.
- a halak életének megóvása érdekében védelmet vagy javítást igénylő édesvizek minőségéről szóló 2006/44/EK irányelve

Natura 2000
hálózat
A Duna
partmenti
területei végig

Az Európai Közösség által jóváhagyott nemzetközi szerződések

- Egyezmény a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről (Bonn, 1979)
- Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (Szófia, 1994)
- Egyezmény a határokat alkotó vagy metsző nemzetközi vízfolyások és tavak védelméről és fenntartható használatáról (Helsinki 1992)
- Egyezmény a Biológiai sokféleségről (Rio de Janeiro, 1992)

Egy lehetséges megállapodás főbb pontjai Dunacsún – Ipoly-torkolat szakasz

Témakör	Javaslat
Energiatermelés	Bősön és Csúnnál, az ökológiai célokat kielégítő vízmegosztásnak alárendelten
Az elvi energiarészesedés meghatározása, a hasznokból és a költségekből való részesedés	<p>A megtermelhető energia felét a beruházás arányában, felét a felhasznált hidropotenciál arányában kell megosztani a felek között.</p> <p>A megtermelt energia értékesítéséből származó haszon az energiarész arányában osztandó</p> <p>A beruházás fenntartási költségei a tulajdonrész arányában viselendőek.</p>
Hajózás a) hajózóút mérete b) szükséghajózás az üzemvízcsatornával párhuzamosan a főmederben c) kishajózás d) ellenőrzés a nemzetközi hajózás felett	<p>a) Az ENSZ-EGB VI.b. osztályú, 2,5 méteres hajómerülésnek megfelelő, a speciális körülményekhez igazodó és a reális igényeket figyelembe vevő nemzetközi víziút</p> <p>b) További mérlegelést kíván - feltehetően kívánatos</p> <p>c) Fejlesztendő – mellékágakban is (kérdés: motoros meghajtás kitiltása a mellékágakból)</p> <p>d) Legalább szimbolikusan helyreállítandó</p>

Egy lehetséges megállapodás főbb pontjai Dunacsún – Ipoly-torkolat szakasz

Témakör	Javaslat
A vízmegosztásra (a főmederben és a mellékágakban elérhető vízmennyiségre és dinamikára) vonatkozó követelmények/célok	<ul style="list-style-type: none"> • a felszín alatti és a felszíni vizek változatlan vagy javuló minősége és felhasználhatósága, • az érintett térség flórájának, faunájának, biodiverzitásának, produktív kapacitásának, megvédése, helyreállítása • a természeti táj rekreációs, klimatikus és esztétikai értékeinek megvédése, helyreállítása, • a főág és a mellékágak dinamikus kapcsolata, ezen belül:<ul style="list-style-type: none"> - az árterek természetes elárasztása, - a talajvizek kielégítő áramlási iránya, sebessége és dinamikája, • árvizek biztonságos levezetése,
Költségek és hasznok elszámolása	<p>a) A végleges üzemben hasznosuló, vagy a másik félnek felróható tettek miatt feleslegessé vált beruházási költségek elszámolása, ennek nyomán a beruházásban élvezett tulajdoni hányad megállapítása</p> <p>b) A Bősön és Csúnnál (valamint a törpe-művekben) 1992 óta megtermelt energia értékének megosztása és kifizetése az elvi energiarészhez igazodó haszon-rész mértéke szerint.</p>

Egy lehetséges megállapodás főbb pontjai Dunacsún – Ipoly-torkolat szakasz

Témakör	Javaslat
Kártérítés	Magyarország térítse meg a Nagymarosi Vízlépcső fel nem építéséből annak tervezett üzembehelyezése és 1997.szeptember 25 között keletkezett károkat Szlovákia térítse meg az elmúlt húsz évben (és az 1997- évi szerződést kiegészítő/felváltó szerződés hatálybalépéséig még eltelő időben) a Duna elterelésével és Dunakilit felelegessé tételével okozott károkat.
Út a jogsértés felszámolásához	Előbb egy megállapodás a fenti elvekről, majd az 1977. évi szerződés érdemi módosítása, vagy - inkább – újjal felváltása.
Mi a teendő, ha Szlovákia vonakodik tárgyalásos úton véget vetni a jogsértésének?	Az Európai Unió tagjaként az európai jog alkalmazásának kérdéseit az Európai Unió Bírósága (Luxembourg) elé kell vinniük a feleknek A Bizottság kötelzettségzegési eljárást indíthat mindkét állam ellen a VKI és egyéb szabályok megsértése miatt.

NÉHÁNY HAZAI IRODALMI UTALÁS

Baranyai Gábor

Az Európai Közösség környezetvédelmi jogának szerepe a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszerrel kapcsolatos jogvita rendezésében (kézirat. Elérhető
<http://www.bosnagymaros.hu/feltoltott/baranyai.pdf> -látogatva 2012. október 25-én)

Kovács Péter

Quelques considérations sur l'appréciation et l'interprétation de l'arrêt de la Cour Internationale de Justice, rendu dans l'affaire Gabčíkovo-Nagymaros
in: German Yearbook of International Law, vol. 41 (1998) Duncker and Humblot, Berlin, 1999, pp. 252– 266.

Nagy Boldizsár

A felek és a Nemzetközi Bíróság jogi álláspontja a Gabčíkovo (Bős) – Nagymarosi perben in:
Vargha János (szerk.) A hágai döntés. Budapest. Enciklopédia. 1997. 141 – 178 p

Ördögárok. in: A Duna védelmében A hágai döntés után. Budapest, Batthyány Lajos Alapítvány, 1998, 62-82. old. és: Magyar Szemle,. 1-2/1998., 43-63. p

(Győrffy Katalinnal) Iránytű nélkül
Beszélő, 1998/5: 26-42. old.

Bős breviárium - áttekintés a jogvita állásáról
Beszélő 2005/10, 35 – 51. old

Hallgat a felszín. A Bósi vita közelmúltja és jövője, Beszélő, 2009)/11-12. 78—85.old.

Szabó, Marcel:

The implementation of the judgment of the ICJ in the Gabčíkovo–Nagymaros dispute,
Iustum Aequum Salutare vol. V (2009) No. 1. pp. 15–25.

NÉHÁNY KÜLFÖLDI IRODALMI UTALÁS

Symposium: *The Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project*:. All in: *Yearbook of International Environmental Law*, Volume 8, 1997 Jutta Brunnée and Ellen Hey (eds.) OUP, 1998

Charles B. Bourne: The Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project An Important Milestone in International Water Law

A. E. Boyle: The Gabcikovo-Nagymaros Case: New Law in Old Bottles

Paulo Canelas de Castro: The Judgment in the Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project: Positive Signs for the Evolution of International Water Law

Jan Klabbers: The Substance of Form: The Case concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project, Environmental Law, and the Law of Treaties

Stephen Stec & Gabriel Eckstein: Of Solemn Oaths and Obligations: The Environmental Impact of the ICJ's Decision in the Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project

Leiden Journal of International law „thematic issue” Leiden Journal of International Law ; 11 (1998) 2 ,

Lammers, Johan G.: The Gabcikovo-Nagymaros case seen in particular from the perspective of the law of International watercourses and the protection of the environment pp. 287-320.

Fitzmaurice, Malgosia: The Gabcikovo-Nagymaros case: the law of treaties *ibid*, pp. 321-344

Klabbers, Jan: Cat on a hot tin roof : the World Court, state succession, and the Gabcikovo-Nagymaros case *ibid.*, pp. 345-355

Pellet, Alain: The Anatomy of Courts and Tribunals

The Law and Practice of International Courts and Tribunals 7 (2008) pp. 275 – 287

KÖSZÖNÖM!

NAGY BOLDIZSÁR

E-mail: nagyboldi@ajk.elte.hu

www.nagyboldizsar.hu